

COG360

Beşeri Coğrafya

Araştırma Yöntemleri

DOÇ. DR. NURİ YAVAN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ, DTCF, COĞRAFYA BÖLÜMÜ

İçerik: Literatür tarama ve değerlendirme

- ▶ Literatür Taramasının Hedefleri
- Literatür taramasında takip edilecek aşamalar
 - ▶ Planlama
 - ▶ Kaynakların bulunması
 - ▶ Kaynakların incelenmesi
 - ▶ Kaynakların yazılması
- Literatür değerlendirmesi nasıl yazılır?
 - ▶ literatür değerlendirmesinde iyi ve kötü örnekler

Literatür taramasının amacı

- ▶ Literatürdeki konu hakkında kuram ve kavramı öğrenme
- ▶ Konu hakkında gelinen noktayı tespit etme
- ▶ Literatürdeki boşlukları görebilme
- ▶ Karşıt görüşleri belirleme
- ▶ Konu hakkında çalışma yapmış kişileri görme
- ▶ Konu hakkında araştırmalarda nasıl bir yöntem izlendiği, verilerin nasıl elde edildiğini görebilme
- ▶ Konunun literatürdeki yerini ortaya koyma
- ▶ Çalışmanın teorik ve metodolojik altyapısını literatür ile destekleme
- ▶ Bulguları literatürle destekleme
- ▶ Araştırmaya bilimsel bir kimlik-derinlik kazandırma
- ▶ Literatürü ileri götürebilme
- ▶ Literatür üzerindeki bulgular üzerinden çalışmada tartışma yapma

Literatür Taramasının Hedefleri

- ▶ Literatür taraması öncelikle, bir araştırma konusunun araştırma sorularıyla detaylandırılması için kritik öneme sahiptir.
- ▶ Literatür taramasının hedefleri kısaca 4 tanedir:
 - ▶ *bilgi topluluğuna ve akademik çevreye o konuya ilişkin aşinalığını göstermek ve güvenilirlik sağlamak,*
 - ▶ *önceki araştırmalar ile yürütülen çalışma arasında nasıl bir bağ kurulacağını göstermek,*
 - ▶ *araştırma yapılan alanda mevcut bilinenleri derlemek, toparlamak ve boşlukları tespit etmek,*
 - ▶ *diğer araştırmacıların çalışmaları ile bilgi düzeyini artırmak ve yeni fikirler ve araştırma konuları tespit etmektir.*

Literatür Değerlendirmesinin Türleri

- ▶ (i) *Bağlam değerlendirme*: Çalışmayı daha büyük ve üst ölçekli, kapsamlı bir bilgi kümesine bağlamak üzere yapılan bir değerlendirme türüdür. Çalışmayı daha geniş çerçevede konumlandırmayı amaçlar.
- ▶ (ii) *Tarihsel Değerlendirme*: Konunun gelişim sürecinin kronolojik olarak incelendiği değerlendirmedir.
- ▶ (iii) *Bütünleştirici Değerlendirme*: Araştırmacının mevcut bilgi durumunu sunduğu, o alandaki çatışma ve uzlaşma alanlarını kritik ettiği değerlendirme türüdür.
- ▶ (iv) *Metodolojik Değerlendirme*: Önceki araştırmaları metodolojik yönden değerlendirdiği taramadır. Kullanılan veriler, yöntem, kavramlar vb. hususlar değerlendirilir.
- ▶ (v) *Kendi Çalışmalarını Değerlendirme*: Araştırmacının o konuya aşinalığını göstermek üzere yaptığı değerlendirmedir.
- ▶ (vi) *Kuramsal Değerlendirme*: Araştırmacının aynı alanda daha önceki yapılmış çalışmaları kuramsal yönden, varsayımlar, mantıksal tutarlılık ve açıklama kapsamı bakımından kritik ettiği değerlendirmedir.

Literatür taraması yapılırken takip edilecek aşamalar

- ▶ Literatür taraması yapılırken, basitçe 4 adım takip edilebilir.
- ▶ **Planlama,**
- ▶ **kaynakların araştırılması, bulunması, incelenmesi,**
- ▶ **literatür dokümanının hazırlanması,**
- ▶ **literatürün metne aktarılması** adımları takip edilebilir.

Planlama aşamasında neler yapılır?

Planlama aşamasında;

- ▶ araştırılacak konu başlıkları, kavramlar, anahtar kelimeler ve çalışma için ihtiyaç duyulacak diğer bilgiler tespit edilir.
- ▶ Araştırma konusu, araştırma sorusu, çalışma alanı ve yöntemler üzerinden gidilebilir.

Araştırılacak konu başlıkları

- ▶ Anahtar kelimeler
- ▶ Temel kavramlar
- ▶ yöntemler ve
- ▶ İhtiyaç duyulacak diğer bilgiler net olarak belirlenir

Planlama

Anahtar kelimelerin
seçimi çok önemlidir.

Araştırma literatürü nereden bulunur?

Kaynakların araştırılması, bulunması, incelenmesi: Kaynakların araştırılması ve bulunması safhasında; araştırmacının hangi kaynaklara başvuru yapması gerektiğini ve nasıl ulaşabileceğini bilmesi önemlidir.

1. **Akademik dergiler:** Hakemli bilimsel dergiler
2. **Kitaplar:** Bazı çalışmalar kitaplarda ve kitap bölümlerinde bulunur.
3. **Ansiklopedi ve Sözlükler:** Temel kavramları verme ve konuyu tarihsel çerçevede ele almada
4. **Doktora tezleri:** Doktora derecesi veren üniversite kütüphanelerinde bulunur
5. **Kurumsal raporlar:** Devlet kurumları ve STK'ların görüş ve uygulamalarını yansıtır
6. **Bildiriler:** Çoğu uzman araştırmacılarının bile elde etmesinin zor olduğu kaynaklar
7. **Diğer süreli yayınlar:** Gazeteler, popüler dergiler, televizyon, radyo....

Bilimsel Kaynaklar

Makale

Kitap

Bildiri

Tez

Ansiklopedi

Sözlük

Rapor

Literatür Taramada kaynaklar nasıl araştırılır ve nasıl bulunur?

▶ Uluslararası Literatürü Tarama:

▶ Makale Tarama

▶ ISI-Web of Science (Atıf İndeksleri)

- ▶ Science Citation Index Expanded (SCI-Expanded)
- ▶ Social Science Citation Index (SSCI)
- ▶ Arts & Humanities Citation Index (AHCI)

▶ Scopus

▶ Kitap Tarama

- ▶ Library of Congress
- ▶ British Library

▶ Yurtdışı Tez Tarama

▶ ProQuest

▶ Ulusal Literatürü Tarama:

- ▶ Google akademik
- ▶ Ulakbim ulusal makale veri tabanı
- ▶ Yök tez tarama
- ▶ Katalog Tarama: kitap, rapor, belge (Özellikle ODTÜ, Bilkent, AU SBF, Milli Kütüphanenin)

Anahtar kelimeler kullanarak veri tabanları taranır. **Anahtar kelimelerin** seçimi çok önemlidir.

Kaynak araştırmasında makale ve kitaplar

Makale

- ▶ Akademik çalışmalarda makalelerin kullanım oranı, tezlerde %70-80, bilimsel makalelerde ise %80-90 hatta %100'e çıkabilmektedir.
- ▶ Bilimsel çalışmalarda en sık yararlanılan kaynaktır
- ▶ Konu hakkında en güncel tartışmalar, alandaki yeni gelişme ve tartışmalar makalelerde görülmektedir.
- ▶ Uluslararası SCI ve SSCI indeksli makaleler bilimsel araştırmanın kalbini oluşturur. Alandaki SSCI (sosyal bilimler atıf endeksi) dergilerinin ve etki faktörü değerlerinin bilinmesi çok önemlidir.
- ▶ Coęrafyadaki uzmanlık dergilerini takip etmek en önemli husustur.

Kitaplar

- ▶ Kitapların kullanım oranı, tezlerde kitaplardan %20, bilimsel makalelerde %10 yararlanılmaktadır.
- ▶ **Temel eser** olarak görülen, konu hakkında **nemli** olan kitaplar araştırılmalıdır
- ▶ Ders kitabından değil, **araştırma kitaplarından** yararlanılmalıdır

Kaynak araştırmasında diğer kaynaklar

Bildiriler

- ▶ Konferanslarda sunulup tam metni basılan bildiriler temel yayın değildir. Çoğu zaman bir hakem sürecinden geçmemektedir
- ▶ Araştırmalarda minimum düzeyde kullanılmalıdır.

Tezler

- ▶ Araştırmalarda minimum düzeyde kullanılmalıdır.
- ▶ Sadece doktora tezlerini kullanmak gerekir, YL tezleri ise neredeyse hiç kullanılmaz.

Ansiklopedi ve Sözlük

- ▶ Konunun temel kavramlarını ve tanımını ve alt dallarını öğrenmek için başvuru kaynaklarıdır.
- ▶ Özellikle farklı ve temel referanslara ulaşmak için yararlanır.

Kurumsal Yayın ve Raporlar

- ▶ Farklı ulusal ve uluslararası Devlet kurumları ve STK'ların görüş, politik ve uygulamalarını yansıtan yayın ve raporlardır.

Diğer Yayınlar

Gazete, günlük, mektup, tarihi belge, fotoğraf, film, belgesel...

Akademik/bilimsel yayın vs popüler yayın ayrımı

► **Kaynağın güvenilirliği ve yeterliliği sorunu!**

- Kaynağın uzman bir kişi tarafından kaleme alınıp alınmadığı
- Editör ve hakem sürecinden geçip geçmediği
- İçerik, teori ve metodolojik olarak çalışma için uygun olup olmadığı
- Doğru, güncel ve güvenilir olup olmadığı
- Uluslararası üne sahip araştırmacıların kaynakları öncelikli olarak tercih edilmeli
- Çalışılan konu hakkında daha çok atıf almış kaynaklar öncelikli olarak tercih edilmeli

► **İnternete Dikkat:**

- Kalite kontrolü yok.
- Hırsızlık çok
- Yanlış-gereksiz bilgi çok

Kaynakların incelenmesi ve Literatür Dokümanı Hazırlama

Kaynakların incelenmesi

- Konu başlığına bakma
- Özetin okunması
- Tam metni bilgisayara kaydetme
- Göz gezdirme
- Tarama yapma
- Baştan sonra (veya kritik yaparak) okuma

**Yüzeysel
İnceleme**

- ▶ Literatür taramasında *tarama yöntemi*, *atlayarak okuma*, *kritik okuma* gibi yöntemler kullanılabilir.
- ▶ Başlık, anahtar kelimeler, alt başlıklar, giriş ve sonuç bölümleri gözden geçirilmeli,
- ▶ önemli bir çalışma ise kritik okuma yöntemi tercih edilmelidir.
- ▶ Bunda önerilen yöntem, ayrı bir yere not alma veya okunan dokümanın üzerine değerlendirmelerin yazılmasıdır.
- ▶ Çalışmaların tarihlerine de dikkat edilmelidir. Aynı çalışmanın en son baskısı veya güncel sürümü dikkate alınmalıdır.
- ▶ Literatür taramasının diğer önemli bir faydası da çalışma içeriğinin, alt başlıklarının ve alt araştırma alanlarının tespit edilmesidir.

Literatür Dokümanı Hazırlama

Literatür Dokümanı Hazırlama

- ▶ Tam metni farklı klasörlerde sınıflama
- ▶ Bibliyografya kartları kullanma
- ▶ Word belgesinde konu başlıkları oluşturarak her başlık altına ilgili metni yazma
- ▶ Not alırken azami 1-2 sayfalık NOT KARTI (Çalışmanın Künyesi, Yazarlar ve Yılı, Konular, Çalışmanın Amacı, Hipotez, Yöntem, Bulguları, Sonuçları) kullanımı tercih edilebilir.

Notlar almayı ihmal etmeyin:

- Okunan çalışmadan
- Aklınıza gelen fikri ve esinlenmeden
- Çalışırken **aklınıza gelen** şeyleri, **düşündüğünüz şeyleri** sonra sıkıntı yaşamamak için herşeyi açık açık yazın.
- Çalışırken bazen yeni kaynaklara bakma gerekliliği ortaya çıkabilir. Bu durumda; neye, niçin bakmanız gerektiğini de not alın.

Doç. Dr. Nuri Yavan'ın Ders Notları

BİBLİYOGRAFYAYA TAM ATIF (KAYNAK DOSYASI)

Bearman, Peter, ve Hannah Bückner. 2001. "Promising the Future: Virginity Pledges and First Intercourse." American Journal of Sociology 106:859-912. (Ocak, sayı no. 4).

NOT KARTI (İÇERİK DOSYASI)

Bearman ve Bückner 2001

Konular: Genç yaşta hamilelik ve cinsellik, yeminler/vaatler, bekâret, ilk cinsel ilişki, G. Vaftizciler, kimlik hareketi

1993 yılından itibaren Güney Vaftizci Kilisesi, gençlerin evlenene kadar bakir kalmaya halkın önünde yemin ettiği bir gençlik hareketini destekliyor. 2,5 milyondan fazla genç yemin etti. Bu çalışma, yeminin cinsel ilişkinin zamanlamasını etkileyip etkilemediğini ve yemin eden gençlerin yemin etmeyenlerden farklılık gösterip göstermediğini inceliyor. Eleştirmenler, bu hareketten ondan rahatsız; çünkü yemin destekçileri çoğunlukla seks eğitimini reddediyor, evliliğe dönük aşırı romantik bir görüş besliyor ve geleneksel cinsiyet rollerine bağlı kalıyor.

Hipotez

Ergenlerin yetişkinlerin zevk aldığı, ama kendilerine yasaklanmış olan davranışlarda bulunması yasaklanmış davranışta bulunma olanaklarını kısıtlayan toplumsal denetimlerin miktanna bağlıdır. Daha fazla özgürlüğün ve daha az gözetimin bulunduğu geleneksel olmayan ailelerdeki gençler daha büyük olasılıkla yasaklanmış davranışta bulunacaktır (seks). Anne-babalarına daha yakın olan geleneksel ailelerdeki gençler cinsel etkinliği geciktirecektir. Aile dışında "kimlik hareketlerine" sıkıca bağlı olan gençler, hareketin öğrettiği normlara bağlı olarak davranış değiştirecektir.

Yöntem

Veriler, 1994-1995'te devlet okullarındaki veya özel okullardaki 7-12. sınıflardaki ABD'li gençlere uygulanan bir ulusal sağlık taramasından alınmıştır. 141 okulda toplam 90.000 öğrenci anketleri doldurdu. 90.000 öğrencinin 20.000 tanesi tarafından ikinci bir anket dolduruldu. Anket yemin, dinin önemi ve cinsel etkinlik hakkında sorular soruyordu.

Bulgular

Çalışma, yeminliler arasında ilk ilişkinin zamanlamasında ciddi bir gecikme buldu. Ancak yeminin etkisi gencin yaşına göre değişmektedir. Buna ek olarak, yemin etme ancak bazı toplumsal bağlamlarda işlemlenmektedir (yani en azından kısmen bir toplumsal norm olduğu yerlerde). Yeminliler daha dindar, fiziksel olarak daha az gelişmiş ve daha geleneksel toplumsal ve ailevi artalanlardan olma eğilimi göstermektedir.

ŞEKİL 5.2 Bir Makale Üzerine Alınan Notlara Örnek

Literatür Dokümanı Hazırlamada bazı önemli noktalar

Genel olarak üç tür not alma/bilgi fişi bulunmaktadır:

1. Sadece tamlamalar, listeler ve tamamlanmamış cümlelerden oluşan kartlar.

5 / 16

8

İş Tatmini Etkileyen Faktörler

Şirket politikaları, yöneticilerin tutumları, çalışma şartları, ücret, iş arkadaşları, işin niteliği.

1 / 59

18

Yeni Bir Düşünce Düzeyi

"Karşılaştığımız sorunlar onları yarattığımız düşünce düzeyinde çözülemez." Hem çevremize hem de kendimize baktığımızda ve Kişilik Etiği ile yaşayıp hareket ederken yaratılan sorunları gördüğümüzde bunların yaratıldıkları düzeyde çözülemeyecek kadar esaslı ve derin sorunlar olduğunu anlarız. Bu derin kavramları çözümlmek için yeni daha derin bir düşünce düzeyine: temelinde etkili insanı ve etkileşim alanını doğru bir biçimde tanımlayan ilkeler olan bir paradigmaya ihtiyaç var."

23 / 123-126

27

Paradigma Değişiminin Gücü

"Kötülüğün yapraklarını kesen her bin kişiye karşılık sadece birisi köküne saldırır."

2. Fikrin açıklaması ile doğrudan alıntılarının bir arada olduğu kartlar.

3. Sadece özlü doğrudan alıntılarının bulunduğu kartlar.

İyi bir Literatür Değerlendirmesinin temel özellikleri

- ▶ İyi bir literatür taraması/değerlendirmesi,
 - ▶ **seçici, kapsamlı, eleştirel ve güncel** olmalıdır.
 - ▶ **Önemli olan hiçbir çalışma** dışarıda bırakılmamalıdır.
 - ▶ Her bir çalışmaya ilişkin **eleştirel bir değerlendirme** yapılmalıdır.
- ▶ İyi bir literatür taraması/değerlendirmesinde,
 - ▶ *Önceki çalışmaların neyi **eksik bıraktığı,***
 - ▶ *Literatürdeki **boşluğun ne olduğu** açıkça gerekçeleriyle birlikte ortaya konulur.*
 - ▶ *Ele alınan konu/sorun/problem hakkında varolan **kuramsal/kavramsal ve empirik bilgiyi, ilişkileri, varsayımları ve sınıflamaları***
 - ▶ ***kapsamlı** ancak **seçici** şekilde, **güncel** fakat **eleştirel** biçimde ortaya koyar.*
- ▶ Eleştirel değerlendirme için inceleme esnasında iyi not almak çok önemlidir.

Literatür Değerlendirmesi: İyi ve Kötü Örnekler

KUTU 5.3 Kötü ve İyi Değerlendirmelere Örnekler

KÖTÜ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ

Cinsel tacizin pek çok sonucu vardır. Adams, Kottke ve Padgitt (1983) bazı kadın öğrencilerin taciz riski nedeniyle bazı dersleri almaktan veya bazı profesörlerle çalışmaktan kaçındığını söylediğini bulmuştur. Ayrıca kadın ve erkek öğrencilerin farklı tepkiler gösterdiğini bulmuşlardır. Araştırmaları, 1.000 erkek ve kadın lisans ve lisansüstü öğrencisinin taramasına dayanıyordu. Benson ve Thomson'un *Social Problems* (1982) içinde yer alan çalışması cinsel tacizin yol açtığı pek çok sorunu sıralar. *The Lecherous Professor* adlı mükemmel kitapta Dziech ve Weiner (1990) kurbanların karşılaştığı zorlukların uzun bir listesini verir.

Araştırmacılar konuyu farklı yollardan ele alır. Hunter ve McClelland (1991) küçük bir temel bilimler kolejindeki lisans öğrencilerine dair bir çalışma yürütmüştür. 300 öğrencilik bir örneklemi bulunuyordu ve öğrencilere kurbanın tepkisinin ve durumun değiştiği çeşitli vinyetler verildi. Jaschik ve Fretz (1991) bir ortadoğu ABD üniversitesinde 90 kadın öğrenciye bir okutman tarafından klasik bir cinsel taciz örneğinin bulunduğu bir video kaseti izletti. *Cinsel taciz* olarak adlandırılmadan önce çok az kadın bu davranışı öyle adlandırdı. Cinsel taciz olup olmadığı sorulduğunda, yüzde 98 olumlu yanıt verdi. Weber-Burdin ve Rossi (1982) cinsel taciz üzerine daha önceki bir çalışmayı yineledi, ama bu kez Massachusetts Üniversitesi'ndeki öğrencileri kullandılar. 59 öğrenciden 40 farazi durumu derecelendirmesini istediler. Reilley, Carpenter, Dull ve Bartlett (1982) Kaliforniya Üniversitesi, Santa Barbara'da 250 kadın ve 150 erkek lisans öğrencisi üzerine bir çalışma yürüttü. Ayrıca 52 öğretim üyesinden oluşan bir örneklemi vardı. Her iki örneklem de katılımcılardan derecelendirmeleri istenen cinsel taciz durumlarının vinyetlerinin sunulduğu bir anketi doldurdu. Popovich ve d. (1986), dokuz maddelik bir cinsel taciz ölçeği oluşturdu. Orta büyüklükte bir üniversitede 15 ile 25 arasındaki gruplarda 209 lisans öğrencisini incelediler. Öğrenciler arasında anlaşmazlık ve kafa karışıklığı olduğunu buldular.

DAHA İYİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ

Cinsel taciz kurbanları, özsaygıda azalma ve özgüven eksikliğinden toplumsal etkileşimden çekilmeye, değişen kariyer hedeflerine ve depresyona kadar uzanan bir dizi sorun yaşamaktadır (Adams, Kottke ve Padgitt, 1983; Benson ve Thomson, 1982; Dziech ve Weiner, 1990). Örneğin Adams, Kottke ve Padgitt (1983), kadın öğrencilerin yüzde 13'ünün taciz riski yüzünden bir dersi almaktan ya da belirli profesörlerle çalışmaktan kaçındıklarını söylediğine işaret etmiştir.

Kampüste cinsel taciz araştırmaları pek çok yaklaşım kullanır. Tarama araştırmasına ek olarak, pek çoğu vinyetlerle deney yapmış veya farazi senaryolar sunmuştur (Hunter ve McClelland, 1991; Jaschik ve Fretz, 1991; Popovich ve d., 1986; Reilley, Carpenter, Dull ve Bartlett, 1982; Rossi ve Anderson, 1982; Valentine-French ve Radtke, 1989; Weber-Burdin ve Rossi, 1982) Kurbanın sözlü yanıtları ve durumla ilgili etkenler, gözlemcilerin bir davranışı taciz olarak nitelendirip nitelendirmediğini etkiliyor gibi görünmektedir. Uygunsuz davranışa cinsel taciz etiketi yapılandırma konusunda kafa karışıklığı yaşanmaktadır. Örneğin Jaschik ve Fretz (1991), bir okutman tarafından uygulanan cinsel tacizin klasik bir örneğinin bulunduğu bir video kasetin izletildiği kadın öğrencilerin yalnızca yüzde 3'ünün bu davranışı başlangıçta *cinsel taciz* olarak nitelendirdiğini bulmuştur. Bunun yerine "cinsiyetçi", "kaba", "profesyonelliğe sığmaz" veya "küçültücü" olarak adlandırmışlardır. Cinsel taciz olup olmadığı sorulduğunda yüzde 98 olumlu yanıt vermiştir. Roscoe ve d. (1987) de benzer nitelendirme zorlukları bildirmiştir.

Literatürün Değerlendirmesi: Kötü Örnek, ham literatür listesi

3. ARAŞTIRMA SAHASTIYLA İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Araştırmamızın literatür tarama aşamasında, sahayla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olan kaynaklar irdelenerek çalışmanın kuramsal yapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla sahayla ilgili makale, yüksek lisans ve doktora tezleri başta olmak üzere çeşitli kaynaklar taranarak eserin bilimsel temellere dayandırılmasında bizden önce yapılan bu tür çalışmalardan da geniş ölçüde yararlanılma yoluna gidilmiştir.

Değişik bilim alanlarında yapılmış bu çalışmaların bir kısmı ve içerikleri kronolojik sıraya göre kısaca aşağıda belirtilmiştir.

Ekrem GÖKSU (1974)¹ 1/500000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Samsun Paftası: MTA Enstitüsü tarafından yayımlanan eser, araştırma sahamızın da içinde bulunduğu geniş bir sahanın jeolojik yapısı ve jeolojik haritasını kapsamaktadır. Jeomorfolojik özellikler kısmında sözü geçen eserden yararlanılmıştır.

Mehmet Ali DÜNDAR (1987)², Koyulhisar Tarihi: Eser, 1973-1980 ve 1984-1989 yılları arasında Koyulhisar belediye başkanlığı yapmış olan söz konusu kişinin ilçenin doğal yapısı, tarihi, folklor özellikleri ve ekonomik faaliyetlerini içeren bir kitaptır. Yerleşme tarihi konusunda eserden yararlanılmıştır.

Vedat TOPRAK (1989)³, Tectonic and Stratigraphic Charecteristich Of The Koyulhisar Segment Of The North Anatolian Fault Zone (Sivas-Turkey): Eser, doktora tez çalışmasıdır. O.D.T.Ü. Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nde Prof. Dr. Ali Koçyiğit danışmanlığında hazırlanmıştır. Altı bölümden oluşan eserde, Kuzey Anadolu Fay Kuşağı'nın Koyulhisar kesiminde yüzeylenen kaya birimleri jeolojik zamanlara göre ele alınmış olup, KAF'nın Koyulhisar kesimindeki fay takımları ve sismik özellikleri incelenerek morfolojik yapılar bakımından durumu ortaya konulmuştur. Araştırma sahasının jeolik ve tektonik özellikleri hakkında bilgi verilirken eserden yararlanılmıştır.

Prof. Dr. Ejder KALELIOĞLU, 1970 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi'nde *Gaziantep Yöresinde Yerleşme, Mesken, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler* adlı makalesinde inceleme alanına ait yerleşmenin özellikleri ve nüfusu hakkında o döneme ait bilgi vermektedir.

Kazım YILMAZ adlı araştırmacı, Nizip ve Sosyo-Ekonomik Gelişme adlı yüksek lisans çalışmasında; Nizip ve çevresinin 1985 yılına kadarki nüfus ve yerleşme hareketleri anlatılmaktadır.

Yrd. Doç Dr. M. Zeydin YILDIZ, *Gap Yöresinde Kentleşme Hareketleri* adlı makalesinde araştırma sahasının da içinde bulunduğu alanda görülen kentleşme hareketlerinden bahsetmektedir.

b) Diğer Çalışmalar

Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi Enver ÇAKAR, *Şam Beylerbeyliğinin İdari Taksimatı* adlı Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisinde yayınlanan makalesiyle Nizip'in Osmanlı döneminde bağlı olduğu vilayet ve kazalar araştırılmıştır.

Fırat Üniversitesi Tarih bölümü öğretim görevlisi Mustafa ÖZTÜRK, *1616 Tarihli Halep Avarız Hane Defteri* adlı eserinde Osmanlı İmparatorluğu döneminde araştırma sahasının yerleşme coğrafyası hakkında bilgi vermektedir. Özellikle o tarihlerde Nizip'te köylerin isimleri ve hane sayıları bu eserde yer almaktadır.

Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi A.B. Dalında Bülent GÜLÇUBUK adlı araştırmacı, *Nizip İlçesinde Antepfıstığı Üretimi Yapan Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapıları* adlı 1991 yılındaki çalışması, Nizip nüfusunun demografik yapısı hakkında bilgi vermektedir.

Hatice GÖZEL adlı araştırmacı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde *Kilis Yağlık ve Nizip Yağlık Zeytin Çeşitlerinde Tohumların Çimlenme ve Çeltiklerin Köklenme Durumlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*

Literatürün Değerlendirmesi : İyi Örnek

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Balkan kaynaklı göçler, 1960'lı yıllarda Türkiye'den Avrupa'ya gerçekleşen işçi göçleri ile birlikte Türkiye tarihinin en önemli uluslararası iki göç olayından biridir. Türkiye'nin göç tarihinde önemli bir yer tutmasına ve günümüz Türkiye'sinin demografik yapısını etkileyen en önemli olaylarından birisi olmasına rağmen Balkan göçleri ile ilgili bilimsel çalışmaların sayısı şaşırtıcı şekilde azdır. Bununla birlikte diğer "soydaş" göçleri ile kıyaslandığında Bulgaristan'dan kaynaklanan göçler, konu ile ilgili bilimsel literatürde kendine nispeten daha fazla yer edinmiştir. Danış ve Parla (2009) Türkiye'de "soydaş göçmenleri" kavramında bir hiyerarşi olduğunu ve Bulgaristan göçlerinin 1990'lı yıllara kadar bu hiyerarşinin üst sıralarında bulunduğunu belirtmektedir. Bu durum konuyla ilgili literatürün nispeten daha zengin olmasına yol açmıştır. Bulgaristan'dan gelenler önceleri Osmanlının ve dolayısıyla Türkiye'nin "Avrupa'da kaybedilen toprakların aziz yadigârları" olarak görülmüş ve gelen göçmenler cumhuriyetin ilk yıllarında savaş yorgunu Türkiye'nin nüfusunu arttıracak taze kan olarak algılanmıştır. Fakat daha sonra Türkiye'nin nüfusundaki hızlı artışın yarattığı sorunlar ve Türkiye'nin Balkanlardaki uzantısının devamı olarak algılanan Balkan Müslümanlarının, buldukları topraklarda kalmasının daha arzu edilen bir durum olması nedeniyle Balkan göçleri ile ilgilenen araştırmacılar da göçlere, göçe hedef olan ülkeden ziyade göçe kaynaklık eden ülke üzerinden bakmışlardır. Başka bir anlatımla Balkan göçleri üzerine yapılan çalışmalar göçmenlerin Türkiye'deki yerleşmelerinden çok Balkanlardan geliş sebeplerine ve oradaki durumları üzerinde yoğunlaşmıştır. Söz konusu çalışmalar şunlardır:

Balkan göçmenlerinin yerleşmeleri ile Barkan ve Tanoğlu (1951), Eren (1966), Kocacık (1997) ve Doğanay'ın (1997) çalışmalarında değinilmiştir. Ancak bu çalışmaların çoğunda cumhuriyet öncesinde ve 1951 yılında gelen göçmenlerin iskânından söz edilmektedir. Daha sonraki yıllarda Türkiye'ye gelen göçmenlerin de akraba – tanıdık ilişkilerinin varlığı sebebiyle bu yerleşmeleri tercih ettiği düşünülürse bu çalışmalar ilk göçmen yerleşmelerinin çekirdeklerinin nerelerde bulunduğu konusunda bize fikir vermektedir.

2.4.2. Türkiye'de Yaşayan Yabancılar Üzerine Araştırmaları

Türkiye'ye göç konusu Türkçe coğrafya literatüründe yakın zamanlarda ele alınmaya başlamış bir konudur (örneğin Mutluer 2004 ve 2003a, O. Deniz 2009). Bunun yanı sıra Türkiye'de yasadışı göç ve etkileri ile sığınmacılar da (Mutluer 2003b, Bulut 2001, O. Deniz 2011) coğrafyacılar tarafından ele alınmıştır ancak refah göçü/emekli göçü bağlamında, Türkiye kıyılarında yerleşmiş yabancılar, beşeri coğrafyacılar tarafından henüz yeterince ilgilenilen bir konu değildir. Türkiye'de *Alanya'daki AB vatandaşları* (Südaş 2005) ile ekonomik nedenlerle göç eden ve yaş ortalaması bakımından oldukça genç bir kitle olan *Antalya'daki Ruslar* (Deniz ve Özgür 2010) üzerine iki çalışma; ve yabancılar üzerinde olmasa da "refah göçü" konusunu Türkiye'den bir örnekleme ele alan An ve Hurley'nin (2011) çalışması Türkiye'de coğrafya literatürüne ilk katkılar arasındadır. Dolayısıyla, yalnızca coğrafyacılar tarafından ortaya konmuş geniş bir literatürden henüz söz edilemediği için, burada, ülkemize yönelik emekli göçleri ya da Türkiye'deki AB vatandaşları üzerine yapılmış çeşitli disiplinlerden araştırmalara yer verilecektir.

Kaiser (2003) Türkiye'deki Avrupa Birliği vatandaşlarının yaşayışlarını ele alırken, Akdeniz iklimine sahip güney kıyılardaki Avrupalılara, bu kitle içindeki bir grup olarak değinmektedir. Mutluer (2004) Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin gelişimini incelerken, Türkiye'de son dönemlerde ortaya çıkmış bir nüfus kitlesi olarak tatil yörelerindeki yaşlı Avrupalılara dikkati çekmekte ve bu konunun incelenmeyi beklediğini vurgulamaktadır. Akgün ve diğerlerinin (2004) Türkiye'de yaşayan yabancılarla ilgili raporu, Ankara, Antalya ve Konya'yı kapsamaktadır. Türkiye'de yaşayan yabancıların büyük bölümünün eğitim ya da çalışma amacıyla geldiklerini ve Avrupalıların Antalya'da yoğunlaştığını vurgulamaktadır. Turan ve Karakaya (2005) Didim'de yaşayan İngilizlerin demografik özelliklerini, beklentilerini, geliş amaçlarını, ekonomik katkılarını incelemişlerdir.

Literatürün Değerlendirmesi :

Daha İyi Bir Örnek

2.1. Teşviklerin Tahsisi ve Dağılımının Belirleyicileri

Teşvikleri etkileyen faktörler üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, teşviklerin belirleyicileri konusunda 2 farklı literatür ve dolayısıyla iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan biri, ekonomik yaklaşımı benimseyen iktisat (ve onunla ilişkili olarak ekonomik coğrafya) literatürü iken, diğeri kurumsal yaklaşımı benimseyen siyaset bilimi literatürüdür.

Ekonomik yaklaşımı benimseyen çalışmalar, teşviklerin arz ve talep yönü üzerinde durmakta ve teşviklerin tahsisini belirleyen ana etkenin makroekonomik faktörler olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre, teşviklerin dağıtımı esas olarak arz ve talep güçlerinin bir fonksiyonu olan ekonomik faktörler tarafından belirlenmektedir. Bu çizgide yapılan ampirik araştırmalar Neven (1994), Clements vd.(1998), Ganoulis ve Martin (2001), Getzner (2007) ve Nicolini vd. (2010) ve van Buiuren ve Brouwer (2010) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmalar, bir ülkedeki gelir ve işsizlik düzeyi, özel sektörün yatırımları, kamu açığı/borcu, dış ticaret ve yabancı sermayeye açıklık düzeyi ve ülkenin ekonomik büyüklüğünün teşvike olan talebi etkileyen etmenler arasında olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmaların, ekonomik faktörlerden hangilerinin teşviklerin dağıtımını üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu konusunda oldukça karmaşık ve kimi zamanda çelişkili sonuçlar ürettiği gözlenmektedir. Sözelimi, Getzner (2007) ve Nicolini vd.'nin (2010) çalışması kişi başına gelirin teşviklerin dağılımını belirleyen önemli faktör olduğunu bulurken, Ganoulis ve Martin (2001) ve van Buiuren ve Brouwer'in (2010) çalışması bunun belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymuştur.

Siyaset bilimi literatüründe ise, son yıllarda yapılan araştırmalar yatırım teşviklerinin bir yere tahsisini belirleyen temel faktörün ekonomik belirleyiciler değil, politik ve kurumsal faktörlerin olduğunu ortaya koymaktadır (Verdier, 1995; Zahariadis, 1997, 2002, 2005, 2010; Aydın, 2007, 2008; Vives, 2009). Kurumsal perspektifi benimseyen bu çalışmalar teşviklerin daha çok arz yönüne odaklanmakta ve kurumsal yapı ile politik enstrümanların esas belirleyiciler olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda siyasi partilerin ideolojileri, iktidar partilerinin eğilimi, seçimlerin zamanı ve seçim bölgelerinin büyüklüğü teşvike olan arzı etkileyen politik faktörler olarak ortaya çıkmaktadır (Verdier, 1995; Zahariadis 2005; Aydın, 2008). Öte yandan kurumsal yapının da teşviklerin dağılımında temel faktörlerden biri olduğu ve bu bağlamda hükümet rejimi (başkanlık, yarı-başkanlık ve parlamenter rejim) (van Buiuren ve Brouwer, 2010), AB üyeliği (Zahariadis, 2002; Getzner, 2007), AB komisyonu kararları (Zahariadis, 2010) ve AB politikası (Nicolini vd., 2010) gibi kurumsal düzenlemelerin teşviklerin tahsisini etkilediği yönünde ampirik bulgular elde edilmiştir.

3.2. Teşviklerin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi

Uluslararası literatüre bakıldığında, teşviklerin yerel ve bölgesel ekonomik büyüme üzerindeki etkisi üzerine bazı araştırmaların olduğu dikkati çekmektedir. Verilen teşviklerin yerel/bölgesel ekonomik büyüme üzerindeki etkisi nasıl bir etki yaptığı konusuna eğilen bu çalışmaların bulguları değerlendirildiğinde, ortaya çıkan ampirik kanıtların oldukça çelişkili olduğu görülmektedir. Gerçekten bu konuda yapılan bazı çalışmalar (Bartik, 1992; Loh, 1995; Goss ve Phillips, 1999; Schalk ve Untiedt, 2000; Bondonio ve Greenbaum, 2007) teşviklerin bir bölgedeki büyüme, gelir artışı ve istihdam üzerinde pozitif yönde etki sağladığını ortaya koyarken, bazıları da (Ingram ve Pearson, 1981; Borello, 1995; Fisher ve Peters, 1998; Ayele, 2006) teşviklerin etkin olmadığını, zayıf veya ihmal edilebilir etkiye sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Sözelimi, Bartik (1992) yüksek işsizlik ve düşük gelirin bulunduğu lokasyonlarda, ekonomik kalkınmanın canlandırılmasında özellikle vergi teşviklerinin maliyet etkinliği sağladığını ortaya koymuştur. Buna karşın, Fisher ve Peters (1998) teşviklerin istihdam üzerinde çok zayıf hatta ihmal edilebilir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Goss ve Phillips (1999); teşvikler, işsizlik ve yerel ekonomik gelişme performansı arasında tutarlı bir ilişkinin bulunmadığını belirterek, teşviklerin işsizliğin düşük olduğu bölgelerde ekonomik büyümeyi artırırken, işsizliğin yüksek olduğu bölgelerde aynı etkiyi göstermediğini ortaya koymuştur. Schalk ve Untiedt (2000) Almanya'da verilen bölgesel yatırım teşviklerinin sadece istihdamı değil, aynı zamanda bölgedeki yatırımları da artırdığını ortaya koyarken, çalışma, teşviklerin bölgenin büyüme ve emek verimliliği üzerindeki etkisinin ihmal edilebilir olduğu sonucuna erişmiştir. Öte yandan, Bondonio ve Greenbaum'un (2007) tarafından yapılan son araştırma, yerel ve bölgesel düzeyde verilen teşviklerin yeni kurulan ve var olan işletmelerde sermaye harcamalarını, satışları ve istihdamı artırdığını belirtmiştir. Ayele (2006), Etiyopya'da KOBİ'lere verilen yatırım teşviklerinin etkisini incelediği araştırmasında, teşviklerin bölgesel kalkınma ve yerli KOBİ'ler için oldukça zayıf bir politika enstrümanı olduğunu belirttiğinden sonra, özellikle gelişmekte olan ülkelerin bu politika aracını kullanırken dikkatli olması gerektiğine işaret etmektedir. Son olarak, Cohen ve Legoff (1987:164) tarafından bölgesel kalkınmaya

